

a közvetlenséggel és kézenfekvőséggel, amellyel annak idején levette a lábáról a fél világot. A *Királyi bálószobák* talán egyetlen említésre méltó hiányossága éppen az, hogy csak a *Nullánál is kevesebb* vonatkozásában olvasható. A legbölcsebben akkor járunk el – ezzel persze komoly szívességet téve Ellisnek –, ha egy könyvként olvassuk a két kötetet, és nem tekintjük különálló műnek az új darabot.

A szerző egy korábbi regénye, a *Holdpark* többször is eszünkbe juthat: egyfelől az állandóan kísérő paranoia köszön vissza, másfelől az a rafináltság, ahogy önmagát mint szerzőt és mint biográfiai személyt úgy írja bele regényébe, hogy egyszerűen ki is vonja magát belőle. Azáltal távolodik el Clay karakterétől (akinek megformálásakor egyértelmű önéletrajzi elemeket használ), hogy a regény szövegterébe történő személyes belépésével a Clayjel való azonosításnak elejét veszi, ugyanakkor ez a belépés önironikus és elbizonytalanító: eszerint dokumentarista műként olvasandó a *Nullánál is kevesebb*? Ugyanaz beszél most is, mint abban a könyvben, vagy a *Királyi bálószobák* a valódi Clay hangján szól, a *Nullánál is kevesebb* pedig a szerző imperszonációja? Egész pontosan a könyv nyitányára gondolok, amikor Clay arról panaszkodik, hogy egy író, aki barátjuk volt hajdanán, ellopta a történeteiket, és

pofátlanul, változtatás nélkül írta meg mindazt, ami velük megesett, majd azon bosszankodik, hogy milyen hamis módon dolgozták fel az életüket – azt a bizonyos regényt – egy filmben. (Kultgyanús kezdőmondat: „Készítettek rólunk egy filmet.”) Ez az eszme-futtatás a regény elején lehetett volna rendkívül kínos és közhelyes is, ám Ellisnek valahogy sikerült áthidalnia veleszületett *cool*ságával.

Némi elmozdulást jelent az előzménykötethez képest, hogy itt látszólag van történet, ráadásul valamiféle pseudo-krimiként működik, de valójában ez is csak játék, ugyanúgy nem történik semmi, és ugyanúgy nincs semminek valódi tétje, mint negyedszázaddal ezelőtt. Hogy is történhetne bármi ilyen makacs érzelmi elszigetelődés mellett, aminek Clay végre valahára ki mondja a valódi okát is: „soha nem szerettem senkit, és félek az emberektől”.

FALVAI MÁTYÁS

(Fordította M. Nagy Miklós,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2010,
224 oldal, 2700 Ft)

SEAMUS HEANEY: *Hűlt hely*

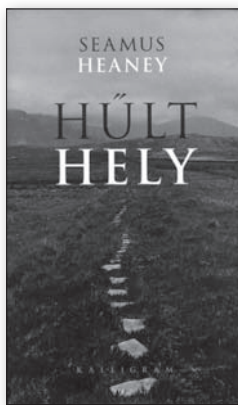
2010-ben Seamus Heaney két új könyvének megjelenése fölött ör-

vendezhetett az érdeklődő olvasó. Az első közlésként a londoni Faber and Faber kiadónál napvilágot látott *Human Chain*, a körülményekből fakadóan, még nem lehetett része a másik könyvnek, a Heaney teljes életművét bemutatni hivatott *Hűlt hely* című műfordításkötetnek. A magyar kötet címét egy hosszabb, önéletrajzi ihletésű versből (*Kálvária-sziget*) emelték ki a szerkesztők: „Aztán elenyészett: hűlt helye, mint a kihalt / utak közös szülőhelyünkön, ahol // esős estén búcsúzott egy beteg ember”. Az új versek azért nem válhattak a magyar kiadás részévé, mert Gerevich András, Imreh András és Mesterházi Mónika válogatása a *District and Circle (Peronok)* című, 2006-os Heaney-kötettel zárul. Az életmű-válogatás eképpen nem teljes, mint ahogy remélhetőleg a *Human Chain* sem az utolsó könyv a 71 éves ír költőtől. Azonban a majdnem teljes életpályán átívelő *Hűlt hely* a jelenlegi magyar könyvkiadást, azon belül a verseskötetek egyre szűkülő „piacát” figyelembe véve egyedülállóan sikeres vállalkozás.

A bemutatkozó kötettől, az 1966-ban megjelent *Death of a Naturalist (A természetbúvár balála)*

címűtől 2006-ig terjedő időszakot átfogó válogatás több mint reprezentatív: a Nobel-díjas szerző életművét hűen és méltóképpen tükröző nagyszabású munkaprogram. Két szűkebb válogatás jelent meg

az ír költőtől korábban – a Tandori Dezső szerkesztette *Seamus Heaney versei* 1980-ban, és az 1997-es *Különös gyümölcs*, Géher István irányítása alatt –, a közel 400 oldalas új kötet ezen előzményeken igyekszik túlmutatni. Egy ilyen vaskos, igényesen kivitelezett könyv pusztá megjelentetése a hazai szép-

irodalmi könyvpiac atomizáltsága és a kommodifikált olvasói igények mellett már eleve sikernek számít. Összekalapozni a kiadáshoz, sőt már a fordításhoz szükséges anyagi fedezetet nem kisebb feladat, mint a tényleges irodalmi műhelymunka. Mindhárom fordító-szerkesztő sikeresen lépett túl ezen a kezdeti akadályon. Mesterházi Mónika az Oktatási és Kulturális Minisztérium, Imreh András pedig az Ireland Literature Exchange műfordítói ösztöndíjában részesült, míg Gerevich András egy magánszemélynek, Zombory Erzsébetnek mond köszönetet a segítségért. Végül a Kalligram Kiadó az Ír Fordítástámogatási Alap pénzügyi támo-

gatásáért hálás. Ám mindez a háttér önmagában nem garantálná a kiadvány irodalmi igényességét.

Heaney költészetének legmarkánsabb vonása a felidézett tárgyi emlékek (néha olyan egyszerű tárgyaké, mint egy rezsólap vagy egy hordszék) allegorikus fordulat útján metafizikai tapasztalattá nemesítése. Így lesz a kötetnyitó versben (*Ásás*) az ősökre emlékező költő kezében a toll a múltba ásás eszköze, és ilyen fordulattal közli az *Éjféli* című versben a farkasok kipusztulásán lamentálva saját önmeghatározását: „S nincs lihegés, nyüszítés, / Gőzölgés. Torkomban / Pórázon a nyelv”.

Seamus Heaneyt fordítani – annak ellenére, hogy nem alkalmaz szigorúan kötött versformákat – nem egyszerű: a magyar fordítás, ahogy az eredeti is, valamiképpen több kell legyen, mint prózai mondatok sorokba tördelése. Épp ebben a vonatkozásban szúr szemet például a Sweeney-ciklus versei között, hogy Mesterházi Mónika fordításában a bevezető gondolatokat követő „verssorok” még dikcióban sem válnak el a felvezető mondatok prózájától. Hasonlóképpen, az *Újra Glanmore* című, hét részből álló hosszabb vers azon öt része, amelyek (korábbi) Géher István-fordítás alapján kerültek a kötetbe, felülmúlják Gerevich András fordításait, aki a két kiegészítő részt jegyzi, és a Takács Zsuzsa-fordítást

idéző hosszabb vendégszöveg is kiemelkedik a *Kálváriasziget* szövegek környezetéből. Sajnálatos módon a bőséges válogatásból adódóan közepszerű versek is helyet kaptak a kötetben, lásd például a nyolcoldalas *Mükénéi őrt*. Mégis: összességében a három fordító-szerkesztő – kiváltképpen pedig Imreh András – „friss” fordításai egyáltalán nem maradnak le a Tandori Dezsőtől a kötetbe válogatott korábbi fordítások mögött.

TÁRNOK ATTILA

(*Szerkesztette Gerevich András, Imreh András és Mesterházi Mónika, Kalligram Kiadó, Pozsony, 2010, 384 oldal, 2900 Ft*)

MAGYARI ANDREA: *Sztori*

Magyari Andrea, noha már jó ideje jelen volt folyóirat-irodalmunkban, első verseskötetével csak 2010-ben jelentkezett. A számos publikáció után megjelent *Sztori* című karcsú verseskötet, ez előre kijelenthető, nem terjedelmével hívja fel magára a figyelmet. Fedelével annál inkább. A borítón ugyanis az 1908-ban született María de los Remedios Varo Uranga festménye látható. A kép címe: *Celestial Pabulum (Égi táplálék)*. A magára hagyott nőalak a felhők közé magasodó toronyban ka-